

Еліна АНАНЬЯН,
orcid.org/0000-0002-2903-4189
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри германської та слов'янської філології
Донбаського державного педагогічного університету
(Слов'янськ, Донецька область, Україна) *elina_ananyan@ukr.net*

АКАДЕМІЧНЕ ПИСЬМО ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ ТА ЙОГО РОЛЬ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ МОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті досліджується феномен академічного письма як стратегічно важливого складника професійної підготовки майбутніх фахівців мовного профілю в умовах інтернаціоналізації вищої освіти. Автор обґрунтовує перехід від репродуктивної моделі навчання письму до когнітивно-дискурсного підходу, що передбачає глибоке засвоєння соціокультурних норм наукової комунікації. Особливу увагу приділено концептуальним засадам жанрового аналізу та теорії «дискурсних спільнот», які дозволяють студентам не лише опанувати лінгвістичні структури, а й інтегруватися у глобальне дослідницьке середовище через розуміння риторичних стратегій і очікувань цільової аудиторії.

У межах наукового пошуку систематизовано функціональні групи метадискурсних маркерів, що забезпечують логічну організацію тексту та репрезентацію авторської позиції. Доведено, що формування академічної грамотності потребує впровадження інноваційного інструментарію, зокрема методу моделювання жанру (Genre Modeling), технології «Scaffolding» та навчання на основі корпусних даних (Data-Driven Learning). Автор розкриває методіку деконструкції автентичних зразків наукових праць, що сприяє розвитку варіативності термінологічного апарату та подоланню культурно-риторичного розриву в іномовному письмі. У статті визначено роль штучного інтелекту як засобу стилістичної адаптації та цифрового редагування. Підкреслено необхідність виховання цифрової академічної етики та металінгвістичної рефлексії у здобувачів, де технології виступають допоміжним інтелектуальним ресурсом, а не інструментом генерації готового контенту. У висновках зазначено, що комплексне застосування описаних методів забезпечує трансформацію «навчального письма» у професійну наукову взаємодію, формуючи автономність молодого дослідника та його конкурентоспроможність у міжнародному науково-інформаційному просторі.

Ключові слова: академічне письмо, жанровий підхід, метадискурсні маркери, корпусний аналіз, цифрова етика, професійна комунікація.

Elina ANANYAN,
orcid.org/0000-0002-2903-4189
Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of Germanic and Slavonic Philology
Donbas State Pedagogical University
(Slaviansk, Donetsk region, Ukraine) *elina_ananyan@ukr.net*

FOREIGN LANGUAGE ACADEMIC WRITING AND ITS ROLE IN TRAINING LINGUISTICS STUDENTS

The article explores the phenomenon of academic writing as a strategically vital component of professional training for future language specialists in the context of the internationalization of higher education. The author justifies the transition from a reproductive model of writing instruction to a cognitive-discourse approach, which involves the profound assimilation of socio-cultural norms in scientific communication. Particular attention is paid to the conceptual foundations of genre analysis and the theory of "discourse communities," which enable students not only to master linguistic structures but also to integrate into the global research environment by understanding rhetorical strategies and audience expectations. Within the scope of this scholarly inquiry, functional groups of metadiscourse markers are systematized, ensuring the logical organization of the text and the representation of the author's stance. It is demonstrated that the formation of academic literacy requires the implementation of innovative tools, specifically Genre Modeling, Scaffolding technology, and Data-Driven Learning. The author reveals the methodology of deconstructing authentic samples of scientific work, which promotes the development of terminological variability and bridges the cultural-

rhetorical gap in foreign language writing. The article defines the role of Artificial Intelligence as a means of stylistic adaptation and digital editing. The necessity of fostering digital academic ethics and metalinguistic reflection in students is emphasized, where technology serves as a supportive intellectual resource rather than a tool for generating ready-made content. The conclusions state that the integrated application of the described methods ensures the transformation of "instructional writing" into professional scientific interaction, fostering the autonomy of the young researcher and their competitiveness in the international scientific and information space.

Key words: *academic writing, genre approach, metadiscourse markers, corpus analysis, digital ethics, professional communication.*

Постановка проблеми. Академічне письмо іноземною мовою є однією з ключових компетентностей сучасного студента мовних спеціальностей. Воно не обмежується простим відтворенням тексту, а є складним когнітивно-практичним процесом, що передбачає розвиток критичного мислення, навичок джерелознавчого аналізу та здатності до структурування контенту відповідно до встановлених норм академічного дискурсу. Згідно з концепцією К. Хайланда, академічне письмо є результатом взаємодії з аудиторією, що вимагає від автора опанування специфічних для певної дисципліни способів мислення та мовних конвенцій (Hyland, 2022: 2). У контексті навчання здобувачів мовних спеціальностей важливо розуміти, що академічне письмо – це не лише трансляція ідей, а складний акт соціальної взаємодії. Оволодіння ним передбачає входження до дискурсної спільноти через вивчення її жанрових канонів. Саме розвиток риторичної свідомості дозволяють студентам створювати тексти, що відповідають очікуванням фахівців, перетворюючи "навчальне письмо" на професійну наукову комунікацію (Hyland, 2022: 2). З огляду на це, актуальність проблеми зумовлена необхідністю подолання розриву між теоретичними мовними знаннями студентів та їхньою здатністю до повноцінної участі у міжнародному науковому діалозі. Формування академічної грамотності стає не просто навчальним завданням, а стратегічним пріоритетом підготовки фахівця, здатного до конкурентоспроможної репрезентації результатів власних досліджень у глобальному професійному середовищі.

Аналіз основних досліджень і публікацій.

Вивчення наукової та методичної літератури за темою засвідчує, що проблема навчання академічного письма іноземною мовою перебуває у центрі уваги багатьох сучасних лінгвістів та педагогів, що зумовлено процесами інтернаціоналізації вищої освіти. Підкреслимо, що теоретичне підґрунтя для розуміння природи академічного дискурсу було закладено у працях Дж. Свейлза, який розробив концепцію жанрового аналізу та визначив роль «дискурсних спільнот» (discourse communities) у науковій комунікації – соціальних груп, що згуртовані навколо спільних інтелектуальних цілей і

використовують для взаємодії специфічну систему жанрів, термінологічний апарат та спільні критерії експертності (Swales, 1990: 25-26). Його ідеї отримали продовження в працях К. Хайланда, в яких науковець акцентує увагу на соціальній взаємодії автора з читачем та використанні риторичних стратегій (metadiscourse) для створення переконливого наукового тексту (Hyland, 2019: 13). Такі дослідники як Т. Ліліс та Дж. Скотт акцентують увагу на вивченні соціокультурного аспекту академічного письма та викликів, з якими можуть стикнутися студенти при написанні текстів нерідною мовою (Lillis, Scott, 2007). На їхню думку, опанування навичок академічного письма не обмежується лише метою «засвоєння набору специфічних технічних навичок», а передбачає занурення у складну соціальну практику (academic literacies approach). У вітчизняному науковому просторі роль академічного письма у підготовці здобувачів мовних спеціальностей досліджували такі вчені, як Т. Бабенко, С. Кожушко, О. Медвідь, С. Подолкова, О. Тарнопольський, Т. Яхонтова та ін. Отже, динамічний розвиток міжнародного наукового простору та зростаючі вимоги до публікаційної активності фахівців мовного профілю актуалізують потребу в дослідженні ролі академічного письма як інтегративного компонента їхньої професійної підготовки, що й зумовило вибір теми нашої статті.

Мета статті – полягає в обґрунтуванні ролі академічного письма як базової компетентності здобувачів мовних спеціальностей та виокремленні методів, що сприяють розвитку варіативності словникового запасу та автономії студента в іншомовному науковому дискурсі.

Виклад основного матеріалу. Академічне письмо іноземною мовою виконує важливу роль у формуванні професійної компетентності студентів. На думку С. Еванса, письмо є одночасно процесом і продуктом: «Студенти повинні розвивати стратегічну компетентність у організації, складанні, редагуванні та перегляді текстів» (Evans, 2014: 14). Таким чином, письмо не лише оцінює знання студента, а й сприяє розвитку його аналітичного та критичного мислення, а також навичок самоконтролю. Опанування академічного письма іноземною мовою є складним багатогранним про-

цесом, який виходить далеко за межі простої лінгвістичної грамотності. Справжня майстерність у цій сфері полягає не лише у вмінні граматично правильно будувати речення, а й у здатності відчувати риторичний контекст та відповідати жанровим запитам конкретної наукової спільноти. Це ставить перед здобувачами подвійне завдання: з одного боку, необхідно вільно оперувати складними мовними структурами, а з іншого – глибоко розуміти культурні коди та негласні правила академічного спілкування, що прийняті в міжнародному середовищі (Derewianka, 2015; Hinkel, 2013).

Важливо усвідомлювати, що письмо не є механічним відтворенням думок на папері або простою трансляцією вже відомої інформації. Навпаки, це активний когнітивний інструмент, через який реалізуються процеси критичного мислення та пізнання. У момент створення тексту автор не просто фіксує ідеї, а структурує власне знання, вибудовує нові логічні зв'язки та формує професійні сенси. Таким чином, академічне письмо постає як цілісна освітня діяльність, де мовний розвиток невід'ємно пов'язаний із розвитком аналітичних здібностей особистості.

Матеріал представлений вище засвідчує, що реалізація потенціалу академічного письма у підготовці здобувачів мовних спеціальностей вимагає розуміння цього процесу як ключового елемента високого рівня академічної грамотності, що є необхідною умовою професійної реалізації в умовах глобалізованого світу. Специфіка навчання іноземною мовою полягає у необхідності подолання «культурно-риторичного розриву». Дослідження засвідчують, що студенти часто намагаються переносити лінійні або циклічні структури рідної мови в іншомовний текст, що призводить до стилістичного дисонансу. Тому першочерговим завданням є розвиток контрастивної риторичної свідомості студентів. Процес формування цієї компетентності має базуватися на поєднанні когнітивного та жанрового підходів. З лінгвістичної точки зору, це передбачає не лише розширення словникового запасу, а й опанування функціональних метадискурсних маркерів. За ідеєю К. Хайланда ці маркери представлено двома групами: 1. *Текстуальні (інтерактивні) маркери*, які організують текст, щоб читачеві було легко ним керувати. До цієї групи відносяться ***перехідні маркери/Transitions*** (показують логіку зв'язків (*in addition, however, therefore, consequently*)), ***рамкові маркери/Frame markers*** (позначають межі частин тексту або послідовність (*firstly, in conclusion, my purpose here is to...*)), ***ендофоричні маркери/Endophoric markers*** (відсилають до інших частин

цього ж тексту (*as noted in Section 2, see Figure 1*)) та ***глоси/Code glosses*** (пояснюють або уточнюють значення (*in other words, for example, such as*)). Друга група – *міжособистісні (інтеракційні) маркери*, які втягують читача в діалог і показують позицію автора: ***хеджи «Запобіжники»/Hedges*** (зменшують категоричність, залишають простір для дискусії, в академічному письмі це ознака ввічливості та наукової обережності (*might, perhaps, suggest, it seems that*)), ***бустери «Підсилювачі»/Boosters*** (підкреслюють впевненість автора (*clearly, obviously, it is proven that*)), ***маркери відношення/Attitude markers*** (виражають оцінку або емоцію автора (*unfortunately, interestingly, I agree*)), ***самозгадування/Self-mentions*** (використання займенників (*I, we, my, our*)), щоб показати авторську присутність) (Hyland, 2019: 48-54).

Для ефективного розвитку навичок академічного письма іноземною мовою доцільним є впроваджувати у практику підготовки майбутніх фахівців таких методів та прийомів як **метод «Моделювання жанру»/Genre Modeling**. В межах цього методу замість виконання ізольованих граматичних вправ, здобувачам пропонується робота з автентичними зразками («корпусами») наукових текстів, створених носіями мови. Через глибоку деконструкцію цих текстів студенти самостійно виявляють та експлікують типові лексико-граматичні патерни та риторичні стратегії, характерні для їхньої фахової галузі (лінгвістики, літературознавства, перекладознавства тощо). Такий підхід дозволяє опанувати не лише формальні правила мови, а й специфічну «логіку жанру», що є необхідною умовою для успішної інтеграції у професійно-науковий дискурс (Derewianka, 2015; Swales, 1990). Продемонструємо використання даного методу таким прикладом: «Аналіз риторичних кроків в анотації». Завдання полягає у тому, що студенти отримують добірку з 5 автентичних анотацій (Abstracts) або вступних частин (Introductions) наукових статей, що належать до їхньої фахової галузі, та, використовуючи кольорові маркери, вони мають виділити *актуалізацію контексту, обґрунтування наукового запиту, презентація дослідницької стратегії*. Зазначимо, що використання декількох текстів запобігає «сліпому копіюванню» одного автора. Так, наприклад, студент бачить, що різні автори розпочинають анотацію по-різному:

- Автор А використовує „*The study focuses on...*”
- Автор Б пише „*This paper examines...*”
- Автор В обирає „*The present research explores...*”

Отже, на основі виявлених кліше формується варіативність словникового запасу студента.

Також на особливу увагу заслуговує **технологія «Scaffolding»**, де процес створення тексту розбивається на етапи: від генерації ідей (brainstorming) та структурування тез до взаємного рецензування (Peer Review). Зазначимо, що останній прийом є надзвичайно дієвим, оскільки ставить студента в роль експерта-критика, розвиваючи здатність бачити текст «очима дискурсної спільноти». Така практика не лише сприяє вдосконаленню навичок редагування, а й формує критичну відстороненість, що дозволяє автору вийти за межі суб'єктивного сприйняття власного доробку та оцінити його відповідність загально прийнятим нормам академічної комунікації. Підкреслимо, що якщо моделювання/Genre Modeling це аналітична робота з текстом, то скаффолдинг/Scaffolding це динамічний процес підтримки; це не просто показ зразка, а система тимчасових опор, які викладач поступово прибирає (Derewianka, 2015; Hyland, 2019).

Продуктивним методом вважаємо також **інтеграцію корпусних інструментів/Data-Driven Learning**. Викладач має заохочувати студентів до використання таких відкритих ресурсів як COCA (Corpus of Contemporary American English) та BNC (British National Corpus). Таким чином викладач відкриває студентам величезну так звану «живу» базу даних, де зберігаються мільйони реальних речень, коллокацій, типових формулювань із книжок, газет, промов та наукових статей – замість одного маленького словника у студента є суперпошуковик, який показує, як насправді розмовляють і пишуть люди в певній професії (Hinkel, 2013; Hyland, 2022; Johns, 1991).

Надзвичайно актуальним сьогодні вектором у сучасній методиці викладання академічного письма є впровадження інструментів штучного інтелекту (AI). Для здобувачів мовних спеціальностей використання таких сервісів, як Grammarly, DeepL Write або ChatGPT, трансформується з простої перевірки граматики на складний процес цифрового редагування та стилістичної адаптації. Важливо підкреслити, що у контексті іноземної мови AI виступає як «інтелектуальний тьютор», що дозволяє студентам аналізувати варіативність синонімічних рядів, які використано ними у фрагментах текстів академічного письма, перевіряти контекстуальну влучність термінів та структурувати аргументацію за логічними схемами, властивими для мови, що вивчається. Проте, критично

важливим у цьому процесі є формування у студентів цифрової академічної етики. Викладач має навчити студента використовувати технології не для генерації готового тексту (що нівелює когнітивний розвиток), а для критичного оцінювання запропонованих алгоритмом варіантів. Саме це стимулює розвиток «металінгвістичної рефлексії», успішність якої безпосередньо залежить від цифрової культури самого педагога. Так, О. Сторонська та М. Воробель підкреслюють у своєму дослідженні, що таку культуру увиразнюють три основні аспекти: **аксіологічно-правовий**, що відображається у розумінні цінності цифрових освітніх технологій та відповідальності за дії з ними; **когнітивний**, який втілюється у знаннях про сучасні інструменти та способи їх застосування відповідно до правил безпеки й норм етичного поведіння; **діяльнісний**, що виявляється у здатності до цифрової педагогічної творчості та використання технологій з дотриманням етично-правових норм (Сторонська, Воробель, 2023: 74).

Методики та техніки представлені вище сприяють ефективному подоланню складнощів у навчанні академічного письма іноземною мовою через інтегрованість лінгвістичної, когнітивної та соціокультурної компетенцій. У такій спосіб здійснюється формування професійного та академічного світогляду студентів.

Висновки. Отже, методика навчання академічного письма іноземною мовою сьогодні характеризується модернізацією, яку бачимо у переході від фрагментарного вивчення лінгвістичних норм до цілісного формування дискурсивної спроможності майбутніх фахівців. Впровадження жанрово-орієнтованого підходу в синергії з корпусними інструментами трансформує навчальний процес із репродуктивного засвоєння правил у простір активної металінгвістичної рефлексії. Це дозволяє здобувачам не лише ідентифікувати лексико-граматичні моделі, а й свідомо оперувати риторичними стратегіями, притаманними їхній фаховій галузі. Зміна вектора оцінювання з фінального продукту на динамічний процес письма, підкріплена практикою взаємного рецензування, сприяє розвитку критичної відстороненості та професійної автономії автора. Таким чином, комплексне застосування описаних методів забезпечує формування адаптивного академічного стилю, що є фундаментальною передумовою для успішної самореалізації молодого дослідника та його повноцінної інтеграції в сучасний міжнародний науково-інформаційний простір.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сторонська О., Воробель М. Професійна компетентність педагога в умовах цифровізації освіти. *Молодь і ринок*. 2023. No 10 (218). С. 72–76.
2. Derewianka B. *A New Grammar Companion for Teachers*. Marrickville, NSW : Primary English Teaching Association Australia (PETA), 2015. 232 p.
3. Evans S. *Academic Writing: A Guide for Linguistics Students*. London : Palgrave, 2014. 288 p.
4. Hinkel E. *Teaching Academic ESL Writing: Practical Techniques in Vocabulary and Grammar*. New York : Routledge, 2013. 376 p.
5. Hyland K. *Ken Hyland's essential bookshelf: Academic writing*. Cambridge : Cambridge University Press. 2022. URL : <https://www.kenhyland.org/wp-content/uploads/2022/05/Ken-Hylands-essential-bookshelf-Academic-writing.pdf> (дата звернення: 26.02.2026).
6. Hyland K. *Metadiscourse: Exploring Interaction in Writing*. 2nd ed. London : Bloomsbury Academic, 2019. 256 p.
7. Hyland K. *Second Language Writing*. 2nd ed. Cambridge : Cambridge University Press, 2019. 322 p.
8. Johns T. Should you be persuaded: Two examples of data-driven learning. *ELT Journal*. 1991. Vol. 45. Is. 1. P. 1–16.
9. Lillis T., Scott M. *Socially Situated Writing: Perspectives on Literacy and Academic Writing*. London ; New York : Continuum, 2007. 256 p.
10. Swales J. *Genre Analysis: English in Academic and Research Settings*. Cambridge : Cambridge University Press, 1990. 260 p.

REFERENCES

1. Storonska O., Vorobel M. (2023) Profesiina kompetentnist pedahoha v umovakh tsyfrovizatsii osvity [Professional competence of a teacher in the conditions of digitalization of education]. *Molod i rynek*. No 10 (218). 72–76. [in Ukrainian].
2. Derewianka, B. (2015). *A New Grammar Companion for Teachers*. Marrickville, NSW : Primary English Teaching Association Australia (PETA). 232 p.
3. Evans, S. (2014). *Academic Writing: A Guide for Linguistics Students*. London : Palgrave. 288 p.
4. Hinkel, E. (2013). *Teaching Academic ESL Writing: Practical Techniques in Vocabulary and Grammar*. New York : Routledge. 376 p.
5. Hyland, K. (2022). *Ken Hyland's essential bookshelf: Academic writing*. Cambridge : Cambridge University Press. 2022. Available at: <https://www.kenhyland.org/wp-content/uploads/2022/05/Ken-Hylands-essential-bookshelf-Academic-writing.pdf> (Accessed February 26, 2026).
6. Hyland, K. (2019). *Metadiscourse: Exploring Interaction in Writing*. 2nd ed. London : Bloomsbury Academic. 256 p.
7. Hyland, K. (2019). *Second Language Writing*. 2nd ed. Cambridge : Cambridge University Press. 322 p.
8. Johns, T. (1991). Should you be persuaded: Two examples of data-driven learning. *ELT Journal*. 1991. Vol. 45. Is. 1. P. 1–16.
9. Lillis T., Scott, M. (2007). *Socially Situated Writing: Perspectives on Literacy and Academic Writing*. London ; New York : Continuum. 256 p.
10. Swales, J. (1990). *Genre Analysis: English in Academic and Research Settings*. Cambridge : Cambridge University Press. 260 p.

Дата першого надходження статті до видання: 02.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 25.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 19.05.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

